

עזר להזרה

על השיעור שלמדנו במסגרת יסודי התורה
פר' בהר תשע"ד

תמצית הדפים

תוכן דברי הגמ'

חזרת הדפים

בדרך שאלה ותשובה

מקומות שצריך שיתן הודאה ושבח למקום¹
הרואה מעברות הים - והנס מבואר בקרא ויבאו בני ישראל בתוך הים וגו'.

מעברות הירדן - ומבואר בקרא ויעמדו הכהנים וגו' בתוך הירדן.

מעברות נחל ארנון - והנס מבואר בקרא דכ' את והב בסופה - ותנא שני מצורעים "את" ו"הב" היו מהלכין בסוף המחנה, וטרם חלפי ישראל אתוי אמוראי נחבאו בניקורתא להרוג בני ישראל כשיעברו, וכשארון דהולך לפני ישראל עבר נדבקו ההרים אהדדי וקטל להון ונחתי דמיהן בנחלי ארנון, וכשחזו את ויהב דירדו דמיהן מבן ההרים, אמרו לשישראל ואמרו שירה - ואשת הנחלים אשר נטה לשבת ער וכו'.

אבני אלגביש במורד בית חרן - היינו אבנים שעמדו באויר על גב איש דהיינו משה - דכ' והאיש משה עניו וגו', וכשהתפלל על הברד כ' - ולא נתן ארצה [דהיינו דעמדו באויר], ולאחר זמן "ירדו ע"ג איש" - זה יהושע דכ' בו - קח לך את יהושע בן נון "איש" אשר רוח בו, ובמורד בית חרן כ' שם - וה' השליך אבנים גדולות.

אבן שבקש לזרוק עוג מלך הבשן על ישראל - גמירי לן דעוג עקר טורא בר ג' פרסא כמו מידת מחנה ישראל², ורצה לזרוק עליהם ההר, והניחו על ראשו ואיייתו הקב"ה נמלים³ ונקבוה ונחית בצווארי ומשכו שיגיי ולא מצוי למשלפה, והיינו דכ' שני רשעים שברת - ותקרי שרבת, משה דהיי גבוה עשר אמות⁴ שקיל נרגא בר י' אמות והכה קרסולי והרגו. אבן שישב עליו משה - דכ' וידי משה כבדים ויקחו אבן וגו'.

אשתו של לוט - דכ' ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח, ומברכין ע"ז דיין האמת, ואע"ג דבברייתא מבואר דצריך ליתן הודאה ושבת - הוא משום דמברכין שתיים דעל הצלתו של לוט נמי מברכין⁵ - זוכר הצדיקים [דהיינו אברהם].

ר' יוחנן - אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זוכר הצדיקים דכ' ויהי בשחת אלקים וגו' ויזכור אלקים את אברהם וגו'.

חומת יריחו שנבלעה במקומו - דכ' ותפל החומה תחתיה, ולא נפל רק נבלע - כיון דרומה ועובי כי הדדי ננהו⁶.

רב יהודה בשם רב - ד' צריכין להודות

יורדי הים - דכ' יורדי הים באניות וגו' ויעמד רוח סערה וגו' ויצעקו אל ה' וגו' וישמחו כי ישתקו וגו' יודו לה' חסדו וגו'.
הולכי מדברות⁸ - דכ' תעו במדבר וגו' וידריכם בדרך ישרה וגו' יודו לה' חסדו.

מי שחלה ונתרפא⁹ - דכ' כל אוכל תתעב נפשם וגו' ישלח דברו וירפאם וגו' יודו לה' חסדו.
הי' חבוש בבית האסורים - דכ' יושבי חושך וצלמות וגו' יוציאם מחשך וצלמות וגו' יודו לה' חסדו.

רב יהודה - מברך גומל חסדים טובים

אבני - צריך לאודווי קמי עשרה¹⁰ דכ' וירממוהו בקהל עם.

¹ ובאמת צריך לברך נמי אנס דחוקיהו המלך על המקום דמת מחנה סנחריב, ולא חש לפרש כיון דהמקום ידוע (תוס' וע"ש דמביא בשם ר' יהודה דאין מברכין ע"ז ע"ש טעמו ונימוקו).
² דכן ה' מחנה ישראל כמבואר בעירובין נ"ה: (רש"י).
³ כן פ' רש"י, ובערוך פ' דהוי חגבים, וע"י ברש"ש דכן פ' רש"י בשבת וע"ז מה שכל' בזה.
⁴ דהא הקים המושכן ודרשינן הקים את עצמו לקומת המשכו דה' עשר אמות (רש"י), וע"י במהרש"א ובאחרונים מה שכל' בדבריו.
⁵ ואינו מברך עשה נס כיון דלוט לא ניצל בזכותו (מהרש"א וע"ש).
⁶ ואין נפילה נכרת בה אם לא נבלעה (רש"י).
⁷ הגמרא אינו חולק כפי סדר הפסוקים אלא לפי המציון יותר (תוס').
⁸ נחלקו הראשונים אי דוקא מדברות דשם מציון חיות רעות וכו', או כל דרך, וע"י בשו"ע סי' ר"ט סעי' ז' בזה ובמשנ"ב שם.
⁹ נחלקו בזה באיזה חולי מיירי, ע"י שם סעי' ח' במחבר ורמ"א ובמשנ"ב.

מר זוטרא - וב' מיניהו רבנן דכ' ובמושב זקנים יהללוהו.
רב אשי מקשה - א"ה כולוהו רבנן.
ומשיב - הא בקכל עם כ'.

ומקשינן - דילמא י' שאר עמא וב' רבנן - קשיא¹¹.

רב יהודה חלש ונתרפא, על לגבי רבנן ורב חנא והיו שם עשרה ואמרו לר"י בריך רחמנא דיהיבך נהלה ולא לעפרא, וענה אמן, ואמר דפטור מלאודי¹²,

רב יהודה - ג' צריכים שימור [מן המזיקין] חולה¹³, חתן וכלה¹⁴.
במתניתא תנא - חולה חיה חתן וכלה, וי"א אף אבל, וי"א אף ת"ח בלילה.

ר' יהודה - ג' דברים המאריך בהן מאריכין ימיו ושנותיו

מאריך בתפילה - היינו דמפיש ברחמי ולא מעיין בה¹⁵, אבל אם מעיין בה סוף באה לידי כאב לב [דאין בקשתו נעשית] דכ' תוחלת ממושכה מחלה לב, ועוד דהוא א' מן ג' דברים דמזכירים עונותיו של אדם¹⁶ - דהוא עיון תפלה קיר נטוי [מקום סכנה] ומוסר דין על חבירו לשמים¹⁷.

מאריך על שלחנו - שמה יבוא עני ויהיב לוי, דכ' המזבח עת שלש אמות וגו' וידבר אלי זה השלחן וגו' פתח במזבח וסיים בשלחן, ר"י ור"א דאמרו כ"ז דביהמ"ק קיים מזבח מכפר, ועכשיו שלחן של אדם מכפר.

מאריך בבית הכסא¹⁸ - והא תניא י' דברים מביאים אדם לתחתניות - עלי קנים או גפנים ולולבי גפנים מורוגי בהמה ושודרו של דג דג מליח שאינו מבושל כ"צ השותה שמרי יין המקנה בסיד או בחרסית או בצרור דקינה בו חבירו, וי"א אף התולה בבית הכסא יותר מדאי - שם מיירי בתולה דאינו יושב אלא על ברכיו¹⁹, וכי הא דאמר ר' יהודה למטרונותא דפניו נראה צהובים לא משום דמגדל חוזרים או מלוה ברבית שזה אסור לך, רק דיש כ"ד ביהכ"ס מאשפוזא לבי מדרשא והוא בודק בכלן.

רב יהודה - ג' מקצרין ימיו ושנותיו של אדם

נותנין לו ס"ת לקרות ואינו קורא דכ' כי הוא חיך ואורך ימיו.

נותנים לו כוס של ברכה²⁰ ואינו מברך דכ' ואברכך מברכך²¹.

מנהיג עצמו ברבנות - דיוסף מת לפני אחיו מפני שהנהיג עצמו ברבנות.

רב יהודה - ג' דברים צריכים רחמים²²

מלך טוב - דכ' מלך ביד ה'.

שנה טובה - דכ' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית שנה וגו'.

חלום טוב - דכ' ותחלמינו ותחיינו.

ר' יוחנן ג' דברים מכריזי הקב"ה בעצמו עליהם

רעב דכ' כי קרא ה' לרעב.

שובע דכ' וקראתי אל הדגן וגו'.

פרנס טוב דכ' ראה קראתי בשם בצלאל וגו'.

¹⁰ נחלקו הראשונים אי זה לעיכוב או רק לכתחילה, ולהלכה ע"י שם במחבר סעי' ג' וע"ש במשנ"ב ובבה"ל.

¹¹ ונחלקו הראשונים אי נדחה לגמרי או לא, ובשו"ע שם סעי' ג' ובמשנ"ב ובבה"ל שם.

¹² ואע"ג דלא ה' בשם ומלכות - רב יהודה סובר כרב רבי דאינו בעינן שם ומלכות (תוס' וע"י בראשונים).

¹³ הורע מזלו וכן חיה ואבל וכו' (רש"י).

¹⁴ מקנאתו מתגרה בו ובת"ח (רש"י).

¹⁵ אמור בלבו דתיעשה בקשתו לפי שהתפלל בכוונה (רש"י).

¹⁶ שעל ידיהן מפשפשים למעלה במעשיו וכו' (רש"י).

¹⁷ בוטח בוכיכותיו דחבירו יהי' נענש על ידו (רש"י),

¹⁸ רפואה הוא לו (שם).

¹⁹ שמתוך כך נקביו נפתחין יותר מדאי (רש"י).

²⁰ וע"י במג"א סי' ר"א סק"ה דדוקא בברכה בכוס אבל בלי כוס לא מתקצרים בימיו, וע"ש במשנ"ב בשער הציון שם דכן מדויק בגמ'.
²¹ והמברך ברהמ"ז מברך לבעה"ב (רש"י).

²² צריכים לבקש רחמים דהם בידו דהקב"ה ואין להם רשות לבוא אלא ברשותו (רש"י).

ר' יצחק - אין מעמידן פרנס על הציבור אלא אם נמלכין בציבור, דכי ראו קרא ה' בשם בצלאל, הקב"ה שאל משה אם הגון הוא בעיניו, והשיב לו אם לפניך כשי"כ לפני, וא"ל אעפ"כ לך אמור להם, ואמר להם והשיבו לו כמו דהשיב להקב"ה.

ר' יונתן - בצלאל על שם חכמתו נקרא, דהקב"ה אמר למשה²³ קודם משכן ואח"כ ארון וכלים, ומשה הפך הסדר, וא"ל בצלאל - מנהגו של עולם קודם בונין הבנין ואח"כ הכלים, שמא אמר הקב"ה קודם המשכן וכו', וא"ל משה שמא בצל אל היית וכו'.

רב - בצלאל ה"י יודע לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ²⁴, כ"י וימלא אותו וגוי בחכמה בתבונה ובדעת, וכ"י ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, וכ"י בדעתו תהומות נבקעו.

ר' יוחנן - אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו דכי יהב חכמתא לחכימין וגוי.

ר' אבהו למד מדכי ובלב כל חכם לב נתתי חכמה.

מימרות דרב חסדא בחלומות

כל חלום ולא חלום של צום.

חלמא דלא מפשר כאגרת דלא מקריא²⁵.

לא חלמא טבא מקיים כול"י, ולא חלמא בישא מקיים כול"י.

חלמא בישא עדיף מחלמא טבא²⁶.

חלמא בישא דיו עצבונו, חלמא טבא חדויה מסתייה.

חלמא בישא קשה מנגדא דכי והאלקים עשה שיראו מלפניו ואמר ר' יוחנן - זה חלום רע.

רב יוסף - חלמא טבא אפילו לדידי [שאני עורר] בדיותא מפכחא ל"י. ר' שמעון בר יוחאי - כשם שא"י לבר בלי תבן כך א"י לחלום בלי דברים בטלים דכי הנביא אשר אתו חלום וכו' מה לתבן את הבר נאם ה'.

ר' ברכי - חלום אע"פ שמקצתו מתקיים כולו אינו מתקיים כמו ביוסף דכי והנה השמש וירח וגוי וההוא שעתא אמ"י לא הוי.

ר' לוי - לעולם יצפה אדם לחלום טוב אפילו כ"יב שנה - דכן ה"י ליוסף, דיוסף ה"י כשחלם י"ז שנה וכשעמד לפני פרעה ה"י ל', ועוד ז' דשובע, ועוד ב' דרעב.

רב הונא - לאדם טוב מראין לו חלום רע²⁷, ולאדם רע מראין לו חלום טוב.

תנ"ה - כל שנותיו דדוד המלך לא ראה חלום טוב, וכל ימיו של אחיתופל לא ראה חלום רע.

ומקשינן - והכי לא תאונה אליך רעה - דהיינו דלא יבהולוך חלומות והרהורים רעים, ונגע לא יקרב באהלך - דהיינו דלא תמצא אשתך נדה כשבא מן הדרך.

ומתריצין - איהו לא חזי אבל אחרינו חזי ל"י.

ומקשינן - דאינו מעליותא²⁸ דהא הלן ז' ימים בלי חלום נקרא רע שמאמר ושבע ילין בל יפקד רע ותקרי "שבעי".

אלא ה"ק - דחזא חלום טוב ועד שלא יקיץ משתכח ממנו כדי שלא ישמח²⁹.

רב הונא - הרואה חלום ונפשו עגומה ילך ויטבנו [למסקנא ובהו"א ויפתרנן] בפני ג'.

ליתי ג' ולימא להו - חלמא טבא חזאי, והם יענו - טבא הוא וטבא להוי רחמנא לשוי' לטב, ז' פעמים³⁰ ליגזר עלך מן שמיא דלהוי טבא ויהוי טבא,

ולימרו ג' הפכות - א. הפכת מספדי למחול לי וגוי' ב. אז תשמח בתולה וגוי' והפכתי אבלם וגוי', ג. ולא אבה י' אלקיך לשמוע וגוי' ויהפך ה' אלקיך וגוי'.

ושלש פדיות - א. פדה בשלום נפשי וגוי', ב. ופדויי ה' ישבוני וגוי' ג. ויאמר העם אל שאול וגוי' ויפדו העם את יונתן.

וגי שלומות - א. בורא ניב וגוי' שלום שלום וגוי'. ב. ורוח לבשה את עמשי וגוי' שלום לך וגוי' ג. ואמרתם וגוי' ואתה שלום וגוי'.

מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא - ליקום קמי כהנא בעידנא דמברכים ואומר רבשי"ע וכו' ומסיים בהדי כהנא דיענו ציבורא אמן, ואם לא - יאמר אדיר במרום וכו'.

מאן דעייל במתא וירא מעינא בישא לינקוט אגודל דידא ימיני בידא שמאלי וכן להיפך ויאמר - אנא וכו' מזרעא דיוסף קאתינא³¹ דלא שלטא עינא בישא דכי בן פורת יוסף וכו', וכי ויגדו לרוב וכו', ואי ירא מעין רע דעצמו ליחזי אטרפא דנחיריה דשמאלי [דופן השמאלי של חוטמו].

מאן דחליש - ביומא קמא לא לגלי כי היכי דלא לתרע מזלי, מכאן ואילך יגלי, וכן עשה רבה דביום שני אמר לשמע"י פוק ומכריז - דמאן דרחים עלי ליבעי עלי רחמי, ומאן דסני ל"י ישמח ל"י³² דכי בנפול אויבך וגוי'.

שמואל כשחזא חלום רע אמר - וחלומות השוא ידברוך חזא חלום טוב אמר - וכי החלומות השוא ידברו? הכי בחלום אדבר בו.

רבא - בחלום אדבר בו - הוא ע"י מלאך, וחלומות השוא ידברו - ע"י שד.

כל החלומות הולכין אחר הפה דכי ויהי כאשר פתר לנו כן ה"י, ורק אם פותר כעין החלום דכי איש כחלמו פתר.

וירא שר האופים כי טוב פתר - דכ"א וא' הראוהו חלומו ופתרון של חבירו.

ר' יוחנן - השכים ונפל לו פסוק לתוך פסוק - זו נבואה קטנה.

ר' יוחנן - ג' חלומות מתקיימן חלום של שחרית, חלום שחלם לו חבירו, חלום שנפתר בתוך חלומו.

וי"א - אף חלום שנשנה דכי ועל השנות החלום.

ר' יונתן - מראין לאדם בחלומו מהרהרו לבו [דמהרהר ביום] דכי אנת מלכא רעיונך וגוי', ואבע"א דכי ורעיוני לבבך תנדע.

²³ דכן הוא הסדר הפסוקים וכו' (רש"י, וע"ע בתוס').

²⁴ ע"י צירופן ובספר יצירה תני להו (רש"י).

²⁵ לא טוב ולא רע שכל החלומות הולכין אחר הפה (שם).

²⁶ דמביאו לתשובה (רש"י).

²⁷ כדי שידאג ושיכפר לו, ולאדם רע מראין לו חלום טוב כדי שיאכל עולמו (רש"י).

²⁸ כיון דלא רעה לא חלום טוב ולא רע (רש"י).

²⁹ כן פירש רש"י אולם יש גרסות אחרות ופירושים אחרים ע"י באחרונים.

³⁰ כן הלחש אולם ע"י בתוס' דיש דפירשו באו"א.

³¹ ואף דלא בא מיוסף - ע"י באחרונים מש"כ בזה.

³² ומתוך כך ישוב חרון אף מעלי (רש"י).

רבא - תדע דלא חזא אינש לא דקל דזהב ולא פיל דעייל בנקב של מחט³³.

דף נ"ו

ר' יהושע בר חנניא אמר לקיסר - דיראה בחלום דהפרסיים עושים בך עבודת המלך ורעיי בך שקצי בחוטרא דדהבא, הרהר ביומא ולאורתא חזא.

שמואל אמר לשבור מלכא - תראה דהרומאים שבים אותך וטחני בך קשייתא וכו' הרהר ביומא וכו'.

בר הדיא פותר חלומות הוי, למאן דיהיב אגרא פתר לטוב ולמאן דלא יהיב פתר לרע, אביי יהיב ורבא לא יהיב.

אמרו לו בחלמין - שורך טובח לעינך, לרבא אמר - פסיד עסקך ולא תאכל מעצבות, לאביי - מרווח עסקך ולא תתאוה מחדוה.

אמרו לו - בניס ובנות תוליד וכו', לרבא - כבושותי, לאביי - בניס נפיש ומינסבן לעלמא וכו'.

אמרו לו - בניך ובנותיך נתונים וגוי לאביי - בנך נפיש וכו' ויתנו לקרובא ידידי ויחשב לך כעם אחר, לרבא - אשתך תמות ויהי לאשה חורגת כדדריש רב לעם אחר זו אשת אב.

אמרו לו - לך אכול בשמחה וגוי לאביי - מרווח עסקך וכו', לרבא פסיד עסקך וכו'.

אמרו לו - זרע רב תוציא השדה וכו' לאביי - ראש הפסוק זרע רב וגוי, לרבא - סופי ומעט תאסוף וגוי.

אמרו לו - זתים יהי לך גבולך וגוי לאביי - מרישי, לרבא מסופי ושמן לא תסוך.

אמרו לו - וראו כל עמי הארץ וגוי לאביי - נפיק לך שמיך וכו', לרבא - בדינא דמלכא וכו' ודייני כו"ע מינך וכו', למיחר איתבר וכו' ותפשי לי לרבא.

א"ל - חזן חסא על פום דני, לאביי - עיף עסקך כחסא, לרבא - מריר עסקך.

א"ל - חזן בשרא על פום דני, לאביי - בסים חמרך וכו', לרבא - תקיף חמרך וכו'.

א"ל - חזן חביתא דתלי בדוקלא, לאביי - מדלי עסקך וכו', לרבא - חלי עסקך וכו'.

א"ל - חזן רומנא דקדחי אפוס דני, לאביי - עשיק עסקך, לרבא - קאו עסקך וכו'.

א"ל - חזן חביתא דנפל לבירא, לאביי - מתבעי עסקך וכו', לרבא - פסיד עסקך וכו'.

א"ל חזינו בר חמרא דקאי אאיסדן ונוער, לאביי - מלכא הוית וכו', לרבא - פטר חמור מחיק מתפילין שלך, א"ל רבא לדידי חזי ואיתי, א"ל וא"ו דחמור מחוק.

לסוף אזיל רבא לחודי וא"ל - חזאי דשא ברייתא נפל, א"ל אשתך תמות.

א"ל - חזאי ככי ושני דנתור, א"ל בנך ובנתן שכיב.

א"ל ראיתי בי ראשי לפתות, א"ל תרין קולפי בלעת, יתיב בי מדרשא ורצה לעשות שלום בין שני עוררים וכו' מסתיי בי חזאי.

לסוף יהיב לי רבא אגרא, א"ל חזאי אשיתא דנפל, א"ל נכסים בלי מצרים קניית.

א"ל - חזאי אפדנא דאביי דנפל וכו', א"ל אביי שכיב ומתיבתא וכו', א"ל חזאי אפדנא ידי נפל וכו', א"ל שמעתתך מברך בעלמא.

א"ל - חזאי דאבקע רישי וכו', א"ל אודרא מבי סדיא נפיק.

א"ל אקריון הלל המצרי³⁴ בחלמא, א"ל ניסא מתרחש לך, ובעת ההוא היו בארבא, ויצא בר הדיא וכו' ונפל ספר וכו' וראה רבא שם דהכל הולך אחר הפה, א"ל רשע וכו' כולחו מחילנא לך בר מבת דרב חסדא [דהי' אשתו], יהא רעוא דלימסר הוא גברא למלכותא וכו', וכדי דלא ישלט עליו הקללה הלך לגלות דמכפר וכו', עד שנענש בר הדיא וכו'.

שאל בן דמא את ר' ישמעאל - ראיתי בי לחיי שנשרו, א"ל שני גדודי רומי יעצו רעה ומתו.

בר קפרא לרבי - ראיתי חוטמי שנשר, א"ל חרון אף נסתלק.

ראיתי בי ידים דנחתכו, א"ל לא תצטרך למעשה ידיך.

בי רגלי שנקטעו, א"ל על סוס אתה רוכב.

חזאי דא"ל באדר מיתת וניסן לא חזית, א"ל באדרא מיתת וכו'.

צדוקי לר' ישמעאל - ראיתי אני משקה שמן לזתים, א"ל הא על אמו.

חזאי דקטיף לי כוכבא, א"ל בר ידרא גנבת.

בלעתי לכוכבא, א"ל יזראל זבנת וכו'.

עיני דנשקא אהדדי, א"ל בא על אחותו.

דנשקי סהרא, א"ל בא על אשת ישראל.

חזאי דדריכנא בטונא דאסא, א"ל בא על נערה המאורסה, חזאי טונא מעילאי וכו'ף א"ל משכבך הפוך.

חזאי עורבי דהדרי לפורי, א"ל אישתך זנה וכו'.

חזאי יוני וכו' א"ל נשים הרבה טמאת.

חזאי בי יונאי וכו' א"ל בי נשים נסבת וכו'.

קליפנא ביעי, א"ל שכבי קא משלכת וכו' אדהכי וכו'.

חזאי דאמרי לן שבל לך אבוהו בקפודקיא, א"ל וכו עד שמצא דהוא מלאה זוזי.

הרואה בחלום

באר - רואה שלום דכי ויחפרו עבדי וגוי. לר"נ ימצא תורה דכי כי מוצאי וגוי וכי באר מים חיים, לרבא - ימצא חיים ממש. וישכים ויאמר באר מים חיים קודם שיקדים הפי בחקיר ביר וגוי.

ג' חלומות מבשרים שלום

נהר - דכי הנני נוטה וגוי. ולרי יהושע בן לוי ישכים ויאמר הנני נוטה וגוי קודם שיקדים פסוק - כי יבוא וגוי.

ציפור - דכי כצפרים וגוי. וישכים ויאמר כצפרים עפות וגוי קודם דיקדים כצפור נודדת וגוי.

קדירה - דכי והי תשפות וגוי, ודוקא דאין בה בשר אבל יש בו בשר סימן לפורעניות דכי ופרשו כאשר וגוי. וישכים ויאמר הי תשפות וגוי קודם הפי שפות הסיר וגוי.

ענבים - ישכים ויאמר כענבים במדבר וגוי קודם ענבימו ענבי וגוי.

הר - ישכים ויאמר מא נאו וגוי קודם הפי כל ההרים וגוי.

שופר - ישכים ויאמר והי ביום ההוא וגוי קודם על ההרים אשא וגוי.

כלב - ישכים ויאמר ולכל בני ישראל קודם והכלבים עזי נפש.

אריה - ישכים ויאמר אריה שאג וגוי קודם עלה אריה וגוי.

תגלחת - ישכים ויאמר ויגלך ויחלף וגוי קודם אם גלחתי וסר וגוי.

קנה - ישכים ויאמר קנה רצוף קודם הנה בטחת לך וגוי. ויצפה לחכמה דכי קנה חכמה, ואם רואה "קנים" יצפה לבינה דכי ובכל קנינך וגוי.

שור - ישכים ויאמר בכור שורו הדר וגוי קודם כי יגח שור וגוי. והי דברים נאמרו בו - אוכל מבשרו - מתעשר, נחו - בניס שינגחו בתורה, נשכו - יסורים, בעטו - ילך לדרך רחוקה, רכב על השור - גדולה, השור רכב עליו - ימות.

רואה דברים אלה סימן טוב

קרא ואין מראין דלועין אלא לירא שמים וכו'. **קורא, קירא, קניא.**

חמור יצפה לישועה דכי הנך מלכך וגוי.

חתול - במקום דנקרא שונרא - שירה נאה. במקום דנקרא שינרא - שינו רעה.

ענבים - לבינים סימן יפה, שחורים - בזמנא סימן יפה, שלא בזמנא סימן רע.

סוס - לבן סימן יפה, אדום - בנחת סימן יפה, רץ סימן רע.

ישמעאל - תפילתו נשמעת ודוקא ישמעאל בן אברהם, אבל טייעא בעלמא לא.

גמל - מיתה, לחמא בר חנינא למידין מדכי אנכי ארד עמך מצרים וגוי, לרב נחמן בן יצחק - מדכי גם הי העביר וגוי.

פנחס - פלא נעשה לו.

פיל - פלאות נעשו לו, פילים - פלאי פלאות, ודוקא דיש אוכף עליו אבל אם ליכא אוכף אינו טוב, דכל מיני חיות יפים לחלום חוץ מהקוף ופול.

³³ שבא דלר הרהר מעולם (רש"י).

³⁴ היינו הלל דאומרים בליל פסח, לפי שיש הלל הגדול וכו' (רש"י).

מאי אבני אלגביש

תנא אבנים שעמדו על גב איש זה משה דכ' והאיש משה עניו מאוד וכתוב ויחדלו הקולות והברד והמטר לא נתך ארצה וירדו על גב איש, ירדו על גב איש זה יהושע דכ' קח לך את יהושע איש וגו' וכתוב ויהי בנוסם מפני בניי הם וכו' וה' השליך עליהם אבנים גדולות.

מאי אבן שבקש עוג מלך הבשן לזרוק וכו'

גמרא גמירא לה אמר מחנה ישראל כמה הוה ג' פרסי איזיל ואיעקר טורא בר תלתא פרס ואישדי עלייהו ואיקטלינהו, אזיל עקר טובא בר ג' פרסי ואייתי על רישי ואייתו קבייה עלי קמצי ונקבוה ונחית בצוארי

איזה נס ענשה כשרצה למשלפה

משכי שיני להאי גיסא ולהאי גיסא ולא מצי לשלפה והיינו דכ' שיני רשעים שברת וכדרשב"ל דאמר אל תקרת שברת אלא שרבת

מה עשה משה רבינו

משה כמה הוה עשר אמות [דהעמיד את המשכן שהי גבוה עשרה] שקיל נרגא בר עשר אמין שוור עשר אמין ומחיי בקרסולי וקטלי.

ואבן שישב עליו משה מאי הוא

דכ' וידי משה כבדים ויקחו אבן וישמו תחתיו וישב עלי

ואשתו של לוט מהו

שנאמר ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלך

וחומת יריחו שנבלעה מהו

דכ' ותפול החומה תחתיו

בשלמא כולהו ניסא אלא אשתו של לוט פרענותא

דאמר ברוך דין האמת

והא הודאה ושבח קתני

תני על לוט ועל אשתו מברכין שתיים, על אשתו אומר ברוך דין האמת ועל לוט אומר ברוך זוכר צדיקים [שזכר את אברהם]

מנין דאפילו בשעת כעסו זוכר את הצדיקים

א"ר יוחנן שנאמר ויהי בשחת אלקים את ערי הככר וזיכור אלקים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה וגו'.

וחומת יריחו נבלעה והא נפלה שנאמר ויהי כשמוע העם את קול

השובר ויריעו העם תרועה גדולה ותפול החומה תחתיו

כיון דפותי' ורומה כי הדדי נינהו משום הכי אבלעה בלועי [ואין נפילה ניכרת אם לא נבלעה]

איזה ד' צריכין להודות

א"ר יהודה א"ר א' [יורדי הים. ב] הולכי מדבריות. ג] ומי שהי' חולה ונתרפא. ד] ומי שהי' חבוש בבית האסורים ויצא, [עין בתוסי' דזה לא כסדר הקרא רק המצוין יותר, וקרא נקיט המסוכנים יותר תחילה]

יורדי הים מני"ל

דכ' יורדי הים באניות וגו' המה ראו מעשי ה' וגו' ואומר ויעמד רוח סערה יעלו שמים ירדו תהומות ואומר יחונו וינועו כשכור ואומר ויצעקו אל ה' וגו' ואומר יקם סערה לדממה ואומר וישמחו כי ישתקו ואומר יודו לה' חסדו וגו'

הולכי מדברות מני"ל

דכ' תעו במדבר בישימון דרך עיר מושב לא מצאו ויצעקו אל ה' וידריכם בדרך ישרה יודו לה' חסדו

מי שחלה ונתרפא מני"ל

דכ' אוילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו כל אוכל תתנע נפשם וגו' ויצעקו אל ה' בצר להם וגו' ישלח דברו וירפאם וגו' יודו לה' חסדו.

מי שהי' חבוש בבית אסורים מני"ל

דכ' יושבי חשך וצלמות וגו' כי המרו אמרי א"ל וגו' ואומר ויכנע בעמל לבם וגו' ואומר ויצעקו אל ה' בצר להם ואומר יודו לה' חסדו.

מאי מברך

אמר רב יהודה ברוך גומל חסדים טובים אב"י אמר וצריך לאודיי קמי עשרה דכ' וירוממהו בקהל עם

מר זוטרא אמר ותרי מינייהו רבנן דכ' ובמושב זקנים יהללוהו

מתקיף לה רב אשי ואימא כולהו רבנן
מי כתיב בקהל זקנים בקהל עם כתיב

ואימא בי עשרה שאר עמי ותרי רבנן
קשיא

מה אמר רב יהודה כשהי' חלש ואתפח ועל לגבי' רב חנא בגדתאה
ורבנן ואמרי ל' בריך רחמנא דיהבך ניהלן ולא יהבך לעפרא
פטרותן יתי מלאודיי

והא אמר אב"י בעי אודויי באפי עשרה
דהוה בי עשרה

והא איהו לא קא מודה
לא צריך דעני בתרייהו אמן.

איזה שלשה צריכין שימור [מן המזיקין]
א"ר יהודה א"ר א' [חולה ב] חתן [ג] וכלה

מאי תנא במתניתא

חולה, חיה, חתן, וכלה. וי"א אף אבל, וי"א אף ת"ח בלילה. [חולה שהורע מזלו לפיכך השד מתגרה בו, וכן חיי' אשה שילדה, וכן אבל, חתן וכלה ות"ח מקנאתו מתגרה בהם]

איזה שלשה דברים המאריך בהם מאריכין לו ימיו ושנותיו
א' המאריך בתפלתו, ב' המאריך על שלחנו, ג' והמאריך בבית הכסא.

דף נ"ה ע"א

המאריך בתפלתו מעליותא הוא והאמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן
כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנאמר תוחלת
ממושכה מחלה לב, וא"ר יצחק ג' דברים מזכירין עונותיו של אדם
קיר נטוי, ועיון תפלה, ומוסר דין על חבירו לשמים
הא דמעייין בה אז בא לידי כאב לב הא דלא מעייין בה והיכי עביד דמפיש ברחמי.

והמאריך בשלחנו מאי מעליותא הוא

דלמא אתי עניא ויהיב ל' דכ' המזבח עץ שלש אמות גבוה וכתוב וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' פתח במזבח וסיים בשלחן ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כל זמן שבהמ"ק קיים מזבח מכפר על ישראל ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו

והמאריך בבית הכסא מעליותא הוא והתניא י' דברים מבאין את
האדם לידי תחתונות א' האוכל עלי קנים, ב' ועלי גפנים, ג' ולולבי
גפנים, ד' ומוריגי בהמה, ה' ושדרו של דג, ו' דג מליח שאינו מבושל
כל צרכו, ז' והשוטה שמרי יין, ח' והמקנה בסייד ובחרסית, ט'
והמקנה בצורו שקנח בו חבירו. י' וי"א אף התולה עצמו בבית הכסא
יותר מדאי.

לא קשיא מאריך ותלי מביא לידי תחתונות מאריך ולא תלי אינו מביא.

כי הא דאמרה ל' היא מטרוניתא לר' יהודא בר אלעאי פניך דומים
למגדלי חזירים ולמלוי ברבית

אמר לה הימנותא [לשון שבועה] לדידי תרווייהו אסירין אלא כ"ד בית הכסא איכא מאושפיזאי לבי מדרשא דכ' אזלינא בדיקנא נפשאי בכלהו.

איזה ג' דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם

א"ר יהודה א"ר רב א' מי שנותנין לו ס"ת לקרות ואינו קורא, דכ' כי הוא חייד ואורך ימיך [ב] כוס של ברכה לברך ואינו מברך, דכ' ואברכה מברכך [והמברך ברהמ"ז מברך את בעה"ב]

[ג] והמנהיג עצמו ברבנות, דא"ר חמא בר חנינא מפני מה מת יוסף קודם לאחיו מפני שהנהיג עצמו ברבנות

איזה ג' דברים צריכין רחמים [לבקש רחמים]

א"ר יהודה א"ר א' מלך טוב דכ' פלגי מים לב מלך ביד ה' [ב] שנה טובה דכ' תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה

[ג] חלום טוב דכי ותחלימני והחייני.

והכתיב לא תאונה אליך רעה וא"ר חסדא א"ר ירמי' בר אבא שלא יבהילוך לא חלומות רעים ולא הרהורים רעים ונגע לא יקרב באהלך שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעה שאתה בא מן הדרך ולא איהו לא חזי לי אחרינא חזי לי [חלום רע]

וכי לא חזא איהו מעליותא הוא [כיון דלא חזי חלום רע וחלום טוב לא כ"ש כנ"ל א"כ לא חזי חלום כלל] והא"ר זעירא כל הלן ז' ימים בלי חלום נקרא רע שנאמר ושבע ילין בל יפקד רע וכו' ולא הכי קאמר דחזא ולא ידע מה חזא.

הרואה חלום ונפשו עגומה מה יעשה
א"ר הונא בר אמי אמר ר' פדת א"ר יוחנן ילך ויפתרונו בפני שלשה

והאמר רב חסדא חלמא דלא מפשר כאגרתא דלא מקריא
אלא אימא יטיבנו בפני שלשה, ליתי שלשה ולימא להו חלמא טבא חזאי ולימרו לי הנך טבא הוא וטבא ליהוי רחמנא לשוייה לטב שבע זימנין לגזורו עלך [עיי' בתוס'] מן שמים דלהוי טבא ויהוי טבא, ולימרו ג' הפוכות וג' פדיות וג' שלומות

מאי ג' הפוכות

[א] הפכת מספדי למחול לי פתחת שקי ותאזרני שמחה, [ב] אז תשמח בתולה במחול ובחורים זוקנים יחדיו והפכתי אבלם לששון וגו', [ג] ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם ויהפוך וגו'

מאי ג' פדיות

[א] פדה בשלום נפשי מקרב לי וגו', [ב] ופדויי ה' ישוּבוּן וגו', [ג] ויאמר העם אל שאול היונתן ימות אשר עשה הישועה וגו'.

מאי ג' שלומות

[א] בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו [ב] ורוח לבשה את עמשי וגו' שלום שלום לך וגו', [ג] ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וגו',

אמימר ומר זוטרא ורב אשי הווי יתבי בהדי הדדי אמרי כל חד וחד מינן לימא מלתא דלא שמייע לי לחברי' מאי פתח חד ואמר
האי מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא ליקום קמי כהני בעידנא דפרסי ידיהו ולימא הכי רבשיע' אני שלך וחלומותי שלך וכו' ומסיים בהדי כהני דעני צבורא אמן ואי לא לימא הכי אדיר במרום וכו'

מאי פתח אידך ואמר

האי מאן דעייל למתא ודחיל מעינא בישא לנקוט זקפא דידא דימינא בידא דשמאל' וזקפא דידא דשמאל' בידא דימינא ולימא הכי אנא פלוני בר פלוני מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא בי' עינא בישא שנאמר בן פורת יוסף וכו' ר' יוסי בר' חנינא אמר מהכא וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים וכו', ואי דחיל מעינא בישא דילי ליחזי אטרפא דנחירי' דשמאל'.

מאי פתח אידך ואמר

האי מאן דחליש יומא קמא לא לגלי כי היכי דלא לתרע מזלי' מכאן ואילך לגלי כי הא דרבא כי הוה חליש יומא קמא לא מגלי מכאן ואילך א"ל לשמע' פוק אכרז' רבא חלש מאן דרחים לי לבעי עלי רחמי ומאן דסני לי לחדי לי [ומתוך כך ישוב חרון אף מעלין] וכתיב בנפול אוביך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפי'.

שמואל כי הוה חזי חלמא בישא מאי אמר

וחלומות שוא ידברו

כי חזא חלמא טבא מאי אמר

וכי החלומות השוא ידברו והכתיב בחלום אדבר בו

רבא רמי כתיב בחלום אדבר בו וכתיב וחלומות שוא ידברו

לא קשיא כאן ע"י מלאך כאן ע"י שד

מאי א"ר פנדא א"ר נחום א"ר בירים משום זקן אחד ומנו ר' בנאה
עשרים וארבע פותרי חלומות היו בירושלים פעם אחת חלמתי חלום והלכתי אצל כולם ומה שפטר לי זה לא פטר לי זה וכולם נתקיימו בי לקיים מה שנאמר כל החלומות הולכין אחר הפה

אטו כל החלומות הולכין אחר הפה קרא הוא

אין וכדברי אלעזר דא"ר אלעזר מנין שכל החלומות הולכין אחר הפה שנאמר ויהי כאשר פתר לנו כן הי'

איזה שלשה דברים מכריז עליהן הקב"ה בעצמו

א"ר יוחנן [א] רעב דכי כי קרא ה' לרעב

[ב] שבע דכי וקראתי אל הדגן והרביתי אותו

[ג] ופרנס טוב דכי ראו קרא ה' בשם בצלאל

מה ה' השאלה ששאל הקב"ה את משה ומה השיב לו

משה הגון עליך בצלאל א"ל רבשיע' אם לפניך הגון לפני לא כ"ש אמר לו אע"פ כן לך אמור להם הלך ואמר להם ישראל הגון עליכם בצלאל אמרו לו אם לפני הקב"ה ולפניך הוא הגון לפנינו לא כ"ש.

למה נקרא שמו בצלאל

א"ר שמואל בר נחמני על שם חכמתו נקרא בשעה שא"ל הקב"ה למשה לך אמור לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים הלך משה והפך ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן אמר לו משה רבינו מנהג של עולם אדם בונה בית ואח"כ מכניס לתוכו כלים ואתה אמר עשה לי ארון וכלים ומשכן, כלים שאני עושה להיכן אכניסם שמא כך אמר לך הקב"ה עשה משכן ארון וכלים אמר לו שמא בצל אל היית וידעת.

מנין דבצלאל ה' יודע לצרף האותיות שבהן נברא שמים וארץ

א"ר יהודה א"ר כתיב הכא וימלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת וכתיב התם ה' בחכמה יסד ארץ וגו', וכתיב בדעתו תהומות נבקעו.

מנין דאין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה

א"ר יוחנן דכי יהיב חכמתא לחכימין ומנדעא ליודעי בינה.

מה א"ר אבוהו על זה כששמע זאת מר' תחליפא בר מערבא

אתם מהתם מתניתא לי' אן מהכא מתניין לה דכי ובלב כל חכם לב נתתי חכמה.

מה המימרות של רב חסדא אודות חלומות

[א] כל חלום ולא טווח, [שלא יראה בחלום שהוא שרוי בתענית]
[ב] חלמא דלא מפשר כאגרתא דלא מקריא [לא טוב ולא רע שכל החלומות הולכין אחר הפה]
[ג] לא חלמא טבא מקיים כולי' ולא חלמא בישא מקיים כולי'
[ד] חלמא בישא עדיף מחלמא טבא
[ה] חלמא בישא עצבותי' מסתיי' חלמא טבא חדווי' מסתיי'
[ו] חלמא בישא קשה מנגדא [ממלקות] שנאמר והאלקים עשה שיראו מלפניו ואמר רבב"ח א"ר יוחנן זה חלום רע

מה א"ר יוסף על חלמא טבא

חלמא טובא אפילו לדידי [שאני מאור עינים] בדיחותא מפכחא לי'

מה דכי הנביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דבר אתו ידבר דברי

אמת מה לתבן את הבר נאום ה', וכי מה ענין בר ותבן אצל חלום

א"ר יוחנן משום רשב"י כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלי דברים בטלים

מנלן דחלום אע"פ שמקצתו מתקיים כולו אינו מתקיים

א"ר ברכי' מיוסף דכי והנה השמש והירח וגו' וההוא שעתא אמ"י לא הוה

דף נ"ה ע"ב

מנלן דלעולם יצפה אדם לחלום טוב [שיתקיים] עד כ"ב שנים

א"ר לוי מנלן מיוסף דכי אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה וגו' וכתיב ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה וגו' מן שבסרי עד תלתין כמה הוה תלת סרי ושב דשבעא ותרתי כפנא הא כ"ב

איזה חילוק יש בחלום בין אדם טוב לאדם רע

א"ר הונא לאדם טוב אין מראין לו חלום טוב [כדי שידאוג ולא יחטא ושיכפר לו עצבונן] ולאדם רע אין מראין לו חלום רע [כדי לשמחו שיאכל עולמו]

מנין דלאדם טוב אין מראין לו חלום טוב וכו'

דתניא כל שנותיו של דוד לא ראה חלום טוב וכל שנותיו של אחיתופל לא ראה חלום רע

ומנין הוא דמפטר לו מעין חלמי
אמר רבא דכ' איש כחלמו כן פתר

לאביי אמר לי בסיס חמרך ואתו כולי עלמא למזבן בשרא וחמרא מינד
לרבא אמר לי תקיף חמרך ואתו כולי עלמא למזבן בשרא למיכל ביי

וירא שר האופים כי טוב פתר מנא ידע
אייר אלעזר מלמד שכל אחד ואחד הראוהו חלמו ופתרון חלמו של
חבירו

אמרי לי חזן חביטא [הם היו משתכרין ביין] דתלי בדיקלא
לאביי אייל מדלי עסקך כדיקלא לרבא אייל חלי עסקך [שתתן סחורתך
בזול] כתמרי

השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו מאי
אייר יוחנן הרי זה נבואה קטנה

אמרי לי חזן רומנא דקדחי אפוס דני
לאביי אייל עשיק עסקך כרומנא לרבא אייל קאוי עסקך [לשון קהוי
הכל ישנאוהו] כרומנא

איזה ג' חלומות מתקיימין

אייר יוחנן א' חלום של שחרית, ב' חלום שחלם לו חבירו, ג' וחלום
שנפתר בתוך חלום, וי"א אף חלום שנשנה שנאמר ועל השנות החלום
וגו'.

אמרי לי חזן חביטא דנפל לבירא
לאביי אייל מתבעי עסקך כדאמר נפל פתא בבירא ולא אשתכח לרבא
אייל פסיד עסקך ושדי' לי לבירא

מנין דאין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו

אייר שמואל בר נחמני אייר יונתן שנאמר את מלכא רעינדך על משכבך
סליקו ואיבעית אימא מהכא ורעינך לבבך תנדע

אמרי לי חזינן בר חמרא דקאי אייסדן [מראשותיו] ונוער
לאביי אייל מלכא הוית וקאי אמורא עלך לרבא אייל פטר חמור גהיט
מתפלין אייל לדידי חזי לי ואיתי' אייל ואי' דפטר חמור ודאי גהיט
מתפליך

איזה ראי' מביא רבא לזה

דלא מחווי' לאינש לא דקלא דדהבא ולא פילא דעייל בקופא דמחטא.

לסוף אזיל רבא לחודי' אייל חזאי דשא ברייתא דנפל
אייל אשתך שכבא

אייל חזאי ככי ושיני דנתיר
אייל בנד ובנד שכבן

אייל חזאי תרתי יוני דפרחן
אייל תרי נשי מגרשת

אייל חזאי תרי גרגלידי דלפתא

אייל תרי קולפי בלעת, אזיל רבא ההוא יומא וייתב בי מדרשא כולי
יומא, אשכח הנהו תרי סגי נהורי דהוה קמנצו בהדי הדדי אזל רב
לפרוקינהו ומחוהו לרבא תרי, דלו למחווי אחריתי אמר מסתיי תרין
חזאי

לסוף אתא רבא ויהיב לי' אגרא אייל חזאי אשיתא דנפל
אייל נכסים בלא מצרים קנית

אייל חזאי אפדנא דאביי דנפיל וכסיין אבקי'
אייל אביי שכיב ומתיבת' אתיא לגבך

אייל חזאי אפדנא דידי דנפיל ואתו כ"ע שקיל לבינתא לבינתא
אייל שמעתך מברוך בעלמא

אייל חזאי דאבקע רישי ונתר מוקרי
אייל אודרא מבי סדיא נפיק

אייל אקריון הללא מצראה בחלמא
אייל ניסא מתרחשי לך

למה לא רצה בר הדיא ליסע עם רבא בארבא
אמר בהדי גברא דמתרחשי לי' ניסא למה לי

מה ראה רבא בספרו כד סליק ונפל ספרו מיני
אשכחי' וחזא דהוה כתיב ביי כל החלומות הולכין אחר הפה

מה אמר רבא לבר הדיא

רשע בדיך קיימא [בך היי תלוי] וצערתן כולי האי, כולהו מחילנא לך
בר מברתי' דרב חסדא יהא רעוא דלמסר ההוא גברא לידי דמלכותא
דלא מרחמו דעלי'

מה אמר בר הדיא

מאי אעביד גמירי דקללת חכם אפילו בחנם היא באה וכ"ש רבא
דבדינא קא לייט אמר איקום ואגלי דאמר מר גלות מכפרת על עון קם
גלי לבי רומאי אזיל יתיב אפתחא דריש טרוזינא דמלכא [שומר אוצר
המלך]

חזא חלמא אייל חזאי דנפל תכלא [תולע] בתרתי אצבעות
אייל הב לי זוזא ולא יהיב לי' ולא אייל

אייל חזאי דנפל תכלא בכולה ידא
אייל נפל תכלא בכולהו שיראי

דף נ"ו ע"א

אמר לי' קיסר לר' יהושע בן חנניא אמריתו דחכמיתו טובא אימא לי
מאי חזינא בחלמאי

אייל חזית דמשחרי [יעבדו בך] לך פרסאי וגרבי בך [ימשכנו אותך] ורעי
בך שקצי בחוטרא דדהבא, הרהר כולי' יומא ולאורתא חזא

אמר לי' שבור מלכא לשמואל אמריתו דחכמיתו טובא אימא לי מאי
חזינא בחלמאי

אייל חזית דאתי רומאי ושבו לך וטחני בך קשייתא [גרעיני תמרים]
ברחייא דדהבא, הרהר כולי' יומא ולאורתא חזא

בר הדיא מפטר חלמי הוה מאי עביד

מאן דיהיב לי' אגרא מפטר לי' למעליותא ומאן דלא יהיב לי' אגרא
מפטר לי' לגריעותא

אביי ורבא כשאמרו לי' שחלמו שורך טובח לעינדך מאי פתר להם

רבא לא יהיב לי' זוזא אמר לי' פסיד עסקך ולא אהני לך למיכל
מעוצבא דלבך, אביי דיהיב זוזא אמר לי' מרווח עסקך ולא אהני לך
למיכל מחדוא דלבך

אמרו לי' אקרין בנים ובנות תוליד

לרבא אייל כבישותי' לאביי אייל בנד ובנתך נפישין ומינסבן בנתך
לעלמא ומדמיין באפך כדקא אזלא בשבי'

אקרין בניך ובנותיך נתונים לעם אחר

לאביי אייל בנד ובנתך נפישין את אמרת לקריבך והיא אמרה לקריבה
ואכפה לך ויהבת להון לקריבה דהוי כעם אחר, לרבא אייל דביתהו
שכיבא ואתו בני' ובנת' לידי איתתא אחריתי דאמר רבא אייר ירמי' בר
אבא מאי דכ' בניך ובנותיך נתונים לעם אחר זו אשת האב

אקרין בחלמין לך אכול בשמחה לחמך

לאביי אייל מרווח עסקך ואכלת ושתיית וקרית פסוקא מחדוא דלבך,
לרבא אייל פסיד עסקך טבחות ולא אכלת ושתיית וקרית פסוקא לפכוחי
פחדך [דאגך].

אקרין זרע רב תוציא השדה

לאביי אייל מרישי' לרבא אייל מסיפא [ומעט תאסוף וגו']

אקרין זיתים יהיו לך בכל גבולך וגו'

לאביי אמר מרישיה לרבא אייל מסיפא [ושמן לא תסוך וגו']

אקרין ורוא כל עמי הארץ וגו'

לאביי אייל נפק לך שמא דריש מתיבתא הוית אימתך נפלת בעלמא,
לרבא אמר בדיינא דמלכא אתבר ומתפסת בגנבי ודייני כולי עלמא
קוי' מינד, למחר אתבר בדיינא דמלכא ואתו ותפש לי' לרבא

אמרי לי' חזן חסא על פוס דני

מה עשו כד שמע בני מלכא
אתו לריש טורזיניא קא קטלי לוי א"ל אנא אמאי, איתו להאי דהוה ידע ולא אמר

דף נ"ו ע"ב

מה עשו לבסוף

איתוהו לבר הדיא אמרי לוי אמטא זוזא דידך חרבו שיראי דמלכא, כפיתו תרין ארזי בחבלא אסור חד כרעמי לחד ארזא וחד כרעמי לחד ארזא ושרו לחבל עד דאצטליק רישי אזל כל חד וחד וקם אדוכתי ואצטליק [נחלק לב]

שאל בן דמא בן אחותו של ר' ישמעאל את ר' ישמעאל ראיתי שני לחיי שנשרו

אמר שני גדודי רומי יעצו עליך רעה ומתו

אמר לוי בר קפרא לרבי ראיתי חוטמי שנשר
א"ל חרון אף נסתלק ממך

א"ל ראיתי שני ידי שנחתכו
א"ל לא תצטרך למעשה ידיך

א"ל ראיתי ב' רגלי שנקטעו
א"ל על סוס אתה רוכב

חזאי דאמרי לי באדר מיתת וניסן לא חזית
א"ל באדרותא מיתת [בכבוד ובהדר תמות] ולא אתית לידי נסיון

א"ל הווא צדוקי לר' ישמעאל ראיתי שאני משקה שמן לזיתים
א"ל בא על אמו

א"ל חזאי דקטיף לי כוכבא [עקרתי כוכב בחלום]
אמר לוי בר ישראל גנבת [שנמשלו לכוכבים]

א"ל חזאי דבלעתי לכוכבים
א"ל בר ישראל זבנתתי ואכלת לדמי

א"ל חזאי עיני דנשקן אהדדי
א"ל בא על אחותו

א"ל חזאי דנשקי סיהרא
א"ל בא על אשת ישראל

א"ל חזאי דדריכנא בטונא דאסא
א"ל בא על נערה המאורסה [היו רגילין לעשות לה חופה של הדס]

א"ל חזאי טונא מעילאי והוא מתתאי
א"ל משכבך הפוך

א"ל חזאי עורבי דהדרי לפורי
אמר לוי אשתך זנתה מאנשים הרבה

א"ל חזאי יוני דהדרי לפורי
א"ל נשים הרבה טמאת

א"ל חזאי דנקיט תרי יוני ופרחן
א"ל תרתי נשי נסבת ופטרתינון בלא גט

א"ל חזאי דקליפנא ביעי
א"ל שכבי קא משלחת [מתים הפשטת]

א"ל כולהו איתנהו בי בר מהא דליתא
אדהכי והכי אתיא האי איתתא ואמרה לוי האי גלימא דמכסא דגברא פלוני הוא דמית ואשלחתי

א"ל חזאי דאמרי לי שבק לך אבוך נכסי בקפודקיא
א"ל אית לך נכסי בקפודקיא? א"ל לאו, אזיל אביך לקפודקיא? א"ל לאו, א"כ קפא כשורא דיקא עשרה [יש לך הרבה ממון בקורה עשרה] זיל חזי קפא דריש עשרה שהיא מלאה זוז, אזל אשכח שהיא מלאה זוז

הרואה באר בחלום מאי

אר"י רואה שלום שנאמר ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו שם באר מים חיים
ר' נתן אומר מצא תורה שאמר כי מוצאי מצא חיים כתיב הכא באר מים חיים
רבא אמר חיים ממש

איזה שלש חלומות מבשרין שלום

אמר רבי חנן א[נהר דכ' הנני נוטה אלי' כנהר שלום ב] צפור דכ' כצפרים עפות כן יגן ה' צבאות, ג[קדירה דכ' ה' תשפות שלום לנו

ובאיזה קדירה שנו

א"ר חנינא בקדירה שאין בה בשר, דכ' ופרשו כאשר בסיר וכבשר בתוך קלחת [אלמא בבשר פורענתי' הוא]

הרואה נהר בחלום מה יאמר

אריב"ל ישכים ויאמר הנני נוטה אלי' כנהר שלום קודם שיקדמנו פסוק אחר כי יבא כנהר צר

הרואה צפור בחלום מה יאמר

ישכים ויאמר כצפרים עפות כן יגן וגו' קודם שיקדמנו פסוק אחר ענבימו ענבי רוש

הרואה קדירה בחלום מה יאמר

ישכים ויאמר ה' תשפות שלום לנו קודם שיקדמנו פסוק אחר שפות הסיר שפות

הרואה הר בחלום מה יאמר

ישכים ויאמר מה נאוו על ההרים רגלי מבשר קודם שיקדמנו פסוק אחר על ההרים אשא בכי ונהי

הרואה שופר בחלום מה יאמר

ישכים ויאמר והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול קודם שיקדמנו פסוק אחר תקעו שופר בגבעה

הרואה כלב בחלום מה יאמר

ישכים ויאמר ולכל בני"י לא יחרץ כלב לשונו קודם שיקדמנו פסוק אחר והכלבים עזי נפש

הרואה ארי בחלום מה יאמר

ארי' שאג מי לא ירא קודם שיקדמנו פסוק אחר עלה ארי' מסבכו

הרואה תגלחת בחלום מה יאמר

ישכים ויאמר ויגלח ויחלף שמלותיו קודם שיקדמנו פסוק אחר אם גלחתי וסר ממני כחי

הרואה באר בחלום מה יאמר

ישכים ויאמר באר מים חיים קודם שיקדמנו פסוק אחר כהקיר ביר מימינה

הרואה קנה בחלום מה יאמר

ישכים ויאמר קנה רצוץ לא ישבר קודם שיקדמנו פסוק אחר הנה בטחת לך על משענת הקנה הרצוץ

הרואה קנה בחלום מהו

יצפה לחכמה שנאמר קנה חכמה

הרואה קנים בחלום מהו

יצפה לבינה שנאמר ובכל קניניך קנה בינה

איזה דברים אמר ר' זירא שהוא מעליא לחלום

קרא [דלעת] קורא [רד' הגדל בענפי הדקל] קירא [שעוה] קניא [קנה]

למי מראין דלעת בחלום

תניא אין מראין דלועין אלא למי שהוא ירא שמים בכל כחו

הרואה שור בחלום מה יאמר

ישכים ויאמר בכור שורו הדר לו קודם שיקדמנו פסוק אחר כי יגח שור את איש

איזה חמשה דברים נאמר אם חלם מן השור

א] האוכל מבשרו מתעשר ב] נגחו הויין ל"י בניס שמנגחים בתורה ג]
נשכו יסורים באים עליו ד] בעטו דרך רחוקה נזדמנה לו ה] רכבו עולה
לגדולה

והתניא רוכבו מת

לא קשיא הא דרכיב הוא לתורא הא דרכיב תורא לדידי

הרואה חמור חלום מהו

יצפה לישועה שנאמר הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא עני ורוכב על
חמור

הרואה חתול בחלום מהו

באתרא דקרו ל"י שונרא נעשית לו שירה נאה, שינרא נעשית לו שינוי רע

הרואה ענבים בחלום מהו

לבנות בין בזמנן בין שלא בזמנן יפות, שחורות בזמנן יפות שלא בזמנן
רעות

הרואה סוס בחלום מהו

סוס לבן בין בנחת בין ברדוף יפה לו, סוס אדום בנחת יפה ברדוף קשה

הרואה ישמעאל בחלום מהו

תפלת נשמעת ודוקא ישמעאל בן יצחק אבל טייעא בעלמא לא

הרואה גמל בחלום מהו

מיתה נקנסה לו מן השמים והצילוהו ממנה

מנין זאת

אמר רבי חמא ברבי חנינא מאי קראה ואנכי ארד עמך מצרימה ואנכי
אעלך גם עלה
רב נחמן בר יצחק אמר מהכא גם ה' העביר חטאתך לא תמות

הרואה פינחס בחלום מהו

פלא נעשה לו

הרואה פיל בחלום מהו

פלאות נעשית לו

הרואה פילים בחלום

פלאי פלאות נעשו לו

והתניא כל מיני חיות יפין לחלום חוץ מן הפיל ומן הקוף

לא קשיא הא דמסרג [שיש לו אוכף על גביו יפה הא דלא מסרג]